

Til kapitel 3

Undersøgelseskommissionens opgaver

Til § 4

Til stk. 1

Det fremgår af grundlovens § 61, 2. pkt., at »særdomstole med dømmende myndighed« ikke kan nedsættes.

I overensstemmelse hermed fastsættes det i stk. 1, at undersøgelseskommissionen ikke har dømmende myndighed. Undersøgelseskommissionen kan således ikke afsige dom over nogen af de berørte embedsmænd. En tilsvarende bestemmelse er fastsat i retsplejelovens § 21 a, stk. 2.

Formålet med undersøgelseskommissionens virksomhed vil – som politiets i ordinære straffesager – navnlig være at tilvejebringe et materiale som grundlag for vedkommende myndigheds afgørelse af, om sagen skal fremmes, navnlig ved, at der rejses tiltale eller disciplinærfølgning indledes.

Til stk. 2

Den vigtigste opgave for en undersøgelseskommission vil i almindelighed være at undersøge og klarlægge et bestemt hændelsesforløb.

I overensstemmelse hermed fastsættes det i bestemmelsen, at undersøgelseskommissionen kan få til opgave at »undersøge og klarlægge et faktisk begivenhedsforløb«.

Det forudsættes, at kommissionen ikke blot registrerer fakta vedrørende begivenhedsforløbet, herunder registrerer forskellige, eventuelt modstridende, forklaringer, men også foretager en bevisvurdering af de konstaterede fakta.

Bevisvurderingen må foretages med den forsigtighed, der må følge af, at beviserne ikke er tilvejebragt ved en kontradiktorisk proces under en almindelig retssag. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med de synspunkter vedrørende »domsvirkning«, der er nævnt i kapitel 2, afsnit 3.1., og i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

En undersøgelseskommissions undersøgelse af fakta vil altid – også uden udtrykelig tilkendegivelse herom i kommissoriet – være afgrænset af en retlig ramme, der bestemmes af, hvilke retsregler der til sin tid vil kunne blive spørgsmål om at vurdere fakta i forhold til. Der henvises herom til kapitel 2, afsnit 3.3.4.1.

Til stk. 3

I bestemmelsen fastsættes det, at undersøgelseskommissionen – ud over at undersøge og klarlægge

et faktisk begivenhedsforløb – også kan få til opgave at komme med forslag til sådanne ændringer af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde.

Som nævnt i kapitel 2, afsnit 3.3.4.3., er danske undersøgelser ved undersøgelsesretter typisk entydigt bagudrettet. Undersøgelserne er koncentreret om at finde ansvarsgrundlag og ansvarlige.

Den foreslåede bestemmelse peger i retning af, at undersøgelserne ved undersøgelseskommissioner – som i andre lande – kan blive mere »systemorienterede«, dvs. sigtende på at identificere systemfejl og formulere forslag til ændringer i procedurer m.v., der kan modvirke, at der i fremtiden opstår problemer som dem, der har givet anledning til undersøgelsen. En vis drejning af dansk undersøgelsespraksis i denne retning vil kunne medvirke til at begrænse de betænkeligheder, der har været anført imod undersøgelsesretternes virksomhed i dag, jf. kapitel 2, afsnit 3.1., og de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Det vil i sagens natur kunne være nødvendigt for en kommission – som led i sin begrundelse for forslag som nævnt i bestemmelsen – at vurdere, om der kan antages at være begået fejl af den pågældende forvaltning uden dermed at tage stilling til spørgsmålet om enkeltpersoners fejl. Dette svarer til de typiske ombudsmandsundersøgelser som beskrevet i kapitel 5, afsnit 3.

Til stk. 4

Bestemmelsen giver justitsministeren mulighed for at bestemme, at undersøgelseskommissionen har til opgave at foretage retlige vurderinger til belysning af, hvorvidt der foreligger grundlag for at søge embedsmænd draget til ansvar.

Som nævnt i kapitel 2, afsnit 3.3.4.3., er det vanskeligt på forhånd at angive de kriterier, der skal være afgørende for, om undersøgelseskommissionen bør anmodes om at foretage en retlig vurdering af de involverede embedsmænds adfærd.

Der er dog ikke grund til at anmode en undersøgelseskommission om retlige vurderinger, hvis det på forhånd må stå klart, at der ikke er noget reelt spørgsmål om fejl, der kan være en disciplinærfølgning eller straffesag, f.eks. hvis der er tale om fratrådte embedsmænd, hvor et eventuelt strafansvar er forældet.

Der er heller ikke grund til at anmode en undersøgelseskommission om retlige vurderinger, hvis formålet med at nedsætte undersøgelseskommissionen overvejende er at undersøge og klarlægge et faktisk forløb med henblik på – som omtalt i stk. 3 – at iden-